

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра статистики та математичних методів в економіці

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 051 «Економіка»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою
«Бізнес-економіка та аналітика»
(назва освітньої програми)

на тему: «Статистична оцінка стану та перспектив розвитку ринку
праці в Україні»

Виконавець:

студентка 4 курсу 44П групи факультету
Економіки та управління підприємством
Данилишина Д.О.
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

К.Є.Н., доцент
(науковий ступінь, вчене звання)
Милашко О.Г.
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ОДЕСА – 2024 ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність проблеми. У сучасному світі ринок праці виступає в якості одного із складних та рухливих елементів ринкової економіки, який висвітлює практично всі соціально-економічні процеси, що відбуваються у державі. Наразі ситуація на ринку праці є доволі нестабільною, та, за думкою багатьох науковців, кризовою. Вона провокує розшарування населення на соціально вразливі групи, неузгодженість із ринком освітніх послуг, у наслідок чого, відбувається зниження якості трудового потенціалу та мотивації до продуктивної діяльності.

Початок пандемії коронавірусної інфекції, довготривалі карантинні обмеження, бюджетна криза, початок повномасштабного військового вторгнення на територію України, загострення конфлікту в Ізраїлі та Палестині – значною мірою вплинули на розвиток економіки, зокрема ринку праці, всього світу. Ринок праці, як один із найчутливіших індикаторів змін у соціально-економічній системі держави, фактично перебував у стані «паралічу», проте у найкоротші строки був змушений адаптуватися до нових реалій.

З огляду на це, серед основних проблем сучасного ринку праці можна виділити посилену міграцію робочої сили, зокрема молоді, високий рівень тіньової економіки, збільшення швидкості вивільнення робочої сили, гендерну асиметрію, стрімке зростання безробіття та підвищення дисбалансу між попитом та пропозицією робочої сили.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою цієї наукової роботи є аналіз основних тенденцій ринку праці України та світі.

У роботі визначенні і вирішенні наступні завдання:

- визначено основні теоретичні та методологічні основи формування дослідження ринку праці;
- розібрано основні методи дослідження ринку праці;
- розглянуто макроекономічні чинники, що впливають на ринок праці;
- проаналізовано динаміку основних показників ринку праці України;
- порівняно структуру зайнятого та безробітного населення України;
- проведено регіональний аналіз аспекту безробіття в Україні;
- проаналізовано ключові аспекти позитивного розвитку тенденцій на ринку праці провідних країн світу;
- виявлено основні тенденції розвитку рівня безробіття в Україні;
- проведено регресійно-кореляційний аналіз.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є ринок праці України та світу.

Предмет дослідження становлять теоретико-методологічні, статистичні та аналітичні засади функціонування ринку праці та перспективи його подальшого розвитку.

Методи дослідження. При виконанні кваліфікаційної роботи використовувались такі статистичні методи як: монографічний – детальне дослідження основних теоретичних відомостей про функціонування ринку праці; історичний – обґрунтування виникнення, етапів формування та розвитку ринку праці; статистичного та розрахунково-аналітичного – задля дослідження показників зайнятості та безробіття; графічний – формування допоміжних таблиць, графіків та діаграм; порівняльний – зіставний аналіз змін у економічних процесах на ринку праці протягом років; аналітичного вирівнювання – для розрахування планових та прогнозних показників рядів динаміки; регресійно-кореляційного аналізу – для виявлення щільності зв'язку між результативною та факторною ознаками та надання прогнозу на наступні періоди. При проведенні дослідження були також використані наступні комп'ютерні програми: Microsoft Word, Microsoft Excel, зокрема «Пакет аналізу», «Регресія».

Інформаційну базу дослідження складають дані Статистичних щорічників України, звіти, статистичні та аналітичні публікації відповідних державних органів щодо ринку праці в Україні та світі, а також роботи таких науковців як яких Ф. Хаффнер, К.В. Бондаревська, Н.С. Власенко, В. Капітан, Н.С. Власенко, Г.О. Пухтаєвич, А.Г. Савченко, І. Бондар, О.Ю. Гуревич, Л.Б. Круп'як, В.В. Близнюк, А. Вороніна, М. Ведерніков, О.С. Кваша, А.С. Лісогор, І. Дехтярьова, Е.М. Лібанова, О.В. Макаrchук, К.М. Ніколаєва, Л.Г. Федунчик, І.Л. Петрова та інших.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (71 найменування) та 4-х додатків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи бакалавра опубліковано два статті та двоє тезисів відповідно:

1. Данилишина, Д. О. Аналіз гендерної асиметрії на ринку праці [Текст] /Д. О. Данилишина, Ю. О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 9. Частина I – Одеса, ОНЕУ. – 2023. – С. 34 – 40.

2. Данилишина, Д. О. Аналіз впливу зовнішніх факторів на зайнятість населення України [Текст] / Д. О. Данилишина, О. Г. Милашко // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 10. Частина I. Одеса, ОНЕУ. 2024. С. 14 – 18.

3. Маринов Д.М., Данилишина Д. О. Статистичний аналіз рівня заробітної плати на прикладі галузі ІТ у світі . Актуальні аспекти сучасної статистичної науки і практики: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції пам'яті проф. А.З. Підгорного, м.Одеса, 7 червня 2024 р. Одеса, 2024, с.38-41.

4. Милашко О.Г. Данилишина Д. О. Аналіз впливу розвитку штучного інтелекту на ринок праці. Актуальні аспекти сучасної статистичної науки і практики: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції пам'яті проф. А.З. Підгорного, м.Одеса, 7 червня 2024 р. Одеса, 2024, с.45-47.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми кваліфікаційної роботи, сформульовано мету та завдання, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, відображено ступінь наукової розробки та практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі кваліфікаційної роботи **«Теоретичні основи дослідження ринку праці»** було досліджено теоретичні основи дослідження ринку праці. Було розглянуто основні компоненти, види та функції ринку праці, а також охарактеризовано основні методи та моделі статистичного дослідження заявленого ринку.

У другому розділі кваліфікаційної роботи **«Статистичний аналіз та оцінка стану ринку праці України»** було проведено аналіз та оцінку стану ринку праці України. Приділено увагу впливу зовнішніх факторів. Проведено аналіз показників зайнятості, безробіття та рівня заробітної плати. Окремої уваги було приділено регіональному аналізу аспекту безробіття.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи **«Аналіз перспектив розвитку ринку праці України в контексті міжнародного досвіду. Надання прогнозу подальшого розвитку»** було досліджено перспективи на ринку праці України в контексті міжнародного досвіду. Проведено аналіз тенденції рівня безробіття за методом аналітичного вирівнювання, а також проведено регресійно-кореляційний аналіз кількості зайнятого населення. Надано прогнози.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження можемо зробити висновок, що ринок праці є надзвичайно важливим економічним механізмом, який забезпечує ефективний розподіл праці та ресурсів, а також впливає на соціальну стабільність і добробут суспільства.

У ході дослідження нами було визначено основні теоретичні та методологічні основи формування статистичного дослідження ринку праці, зокрема досліджено концептуальні підходи до визначення його функціонування, серед яких: класичний, неокласичний, кейнсіанський, марксистський, монетаристський та інституціональні підходи.

По-друге, охарактеризовано основні статистичні методи та моделі дослідження, серед яких слід виділити аналіз динаміки, методи наївного прогнозування, порівняльний, факторний та кластерний аналізи. Також особливої уваги заслуговують метод аналітичного вирівнювання та регресійно-кореляційного аналізу, яких було використано для побудови прогнозів.

Було розглянуто основні зовнішні фактори що впливають на стан ринку праці, а саме: вплив зміни темпу інфляції, автоматизації, ступеня науково-технічного

прогресу, міграції населення та подій переборної сили, де останнє мало найбільшого впливу за останні роки.

Так початок коронавірусної інфекції значною мірою вплинув на динаміку рівня безробіття у світі, зокрема спостерігався стрімкий зріст показника з 5,6% у 2019 році, до 6,6% у 2020 р., що становило найбільше значення за аналізований період з 2006 по 2023 роки.

Найболючішого удару на світову економіку, зокрема на економіку України, завдав початок повномасштабного воєнного вторгнення, змінивши умови та принципи функціонування ринку праці, підвищивши ризики та рівень невизначеності. Втрата можливостей працевлаштування, зниження рівня оплати праці, збільшення безробіття, масова внутрішня та зовнішня міграція населення, соціальне відчуження, поширення бідності, зміна у структурі вакансій, та інші фактори стають головними соціальними наслідками воєнного вторгнення на територію України. Так у 2022 році, індекс відтоку мізків по Україні складав 5,9 балів, а вже у 2023 році склав 8,9 балів, що вказує на вагомий відсоток еміграції. Щодо реструктуризації вакансій, найбільш популярними вакансіями у перший рік війни стали сільське господарство та сфера освіти.

Надалі було проаналізовано динаміку основних показників ринку праці. В результаті було виявлено наступні тенденції:

- перевищення коефіцієнта по звільненню на коефіцієнтом по прийому;
- більша інтеграція чоловічого та жіночого населення у віці від 30 до 49 років на ринок праці;
- основними причинами незайнятості є вивільнення з економічних причин, відмова від праці за власним бажанням, сезонність роботи;
- зріст середньомісячної заробітної плати штатних працівників, але слід зауважити, що дане явище може бути пов'язане як із низкою позитивних, так і негативних змін в економіці держави.

Було детально проаналізовано аспект безробіття в Україні. По-перше було проведено регіональний аналіз та групування регіонів. Так, за результатами статистичного спостереження було виявлено три групи:

- із низьким рівнем безробіття (до 10,1%): Харківська, Київська, Одеська, Львівська, Івано-Франківська, Дніпропетровська, Чернівецька, Рівненська області та місто Київ;
- із помірним рівнем (від 10,1% до 12,7%): Сумська, Черкаська, Хмельницька, Вінницька, Закарпатська, Запорізька, Житомирська, Миколаївська, Херсонська, Тернопільська, Полтавська, Чернігівська області;
- із високим рівнем (понад 12,7%): Волинська, Кіровоградська, Донецька та Луганська області.

Надалі, було досліджено ключові аспекти позитивного розвитку та тенденцій на світовому ринку праці, зокрема проведено оцінку стану цілей сталого розвитку,

проаналізовано гендерну асиметрію в оплаті праці серед країн ЄС, визначено ступінь нерівності у доходах населення за допомоги коефіцієнта Джині, на прикладі Фінляндії.

На основі методу аналітичного вирівнювання, було виявлено тенденцію до збільшення рівня безробіття на українському ринку праці та спрогнозовано рівень показника на 2022, 2023 та 2024 роки.

І на останок, було проведено регресійно-кореляційний аналіз. У ході аналізу було встановлено, що кількість зайнятого населення безпосередньо залежить кількості економічно-активного населення. Установлено, що рівняння регресії у цілому та кожний його коефіцієнт є статистично значимими. Залежність результативної ознаки (Y) від факторної ознаки (x) охарактеризована як дуже сильна. 99,6% зміни у кількості зайнятого населення пояснюється зміною кількістю економічно-активного населення, і лише 0,4% іншими факторами. Підводячи підсумки, можна оцінити якість побудованої моделі як відмінну і рекомендувати використовувати її для аналізу і прогнозування зайнятості.

Так на основі побудованої моделі було спрогнозовано показники зайнятості на 2022, 2023 та 2024 роки.

На підставі проведеного аналізу та виявленої негативної тенденції щодо зайнятості населення, можна сформулювати декілька рекомендацій щодо розвитку ринку праці та зменшення рівня безробіття в Україні. Важливо приділити увагу створенню та підтримці сприятливих умов для розвитку бізнесу, шляхом підтримки інноваційних галузей, спрощення адміністративних процедур, зниження гендерної асиметрії та дискримінації тощо.

Збільшення рівня зайнятості та відповідне зниження рівня безробіття має стати ключовим питанням повоєнної відбудови. У цьому контексті необхідна розробка та впровадження інтегрованої програми, спрямованої на забезпечення прожиткового мінімуму, мінімальної заробітної плати та підтримку соціального забезпечення. Задля вирішення проблеми безробіття, доречним кроком буде розробка короткострокових планів, щодо перерозподілу робочої сили між секторами економіки.